

SKOLAN SOM SLUTADE LARMA

Intervju med Wolfgang Johansson,
rektor vid Akallaskolan i Stockholm.

Mats Wahl 30 oktober 2012

Publicerad i " Brandsäkert " nr 1 / 2013

Akalla är en Stockholmsförort som man kommer till med tunnelbana. Från T - Centralen tar resan 21 minuter.

Hösten 2008 utlöstes brandlarmet i Akallaskolan 87 gånger under knappt två månader. I dag är det mer än 18 månader sedan larmet senast hördes i skolan.

Akallaskolans rektor sedan tre år tillbaka, Wolfgang Johansson, är en man i sextioårsåldern. Han bär stor vit mustasch på överläppen och när han berättar om sin verksamhet som skolledare är han lågmäld, men rösten är full av liv.

Från början hade han utbildat sig vid KTH. Men bergsingenjörens yrke var inte vad han hoppats på och han sökte sig till skolans värld. Efter några år som lärare och biträdande skolledare vidtog en karriär som rektor i ett antal skolor.

Då Wolfgang Johansson blev rektor i Akallaskolan hade skolan under kort tid haft ett antal personer på rektorsstolen. Ingen av de tillförordnade skolledarna hade lyckats få skolan på rätt kurs och skolan var på väg att haverera. I en skola där elever och personal under en vecka kan få gå ut och ställa upp på en blåsig skolgård vid tio tillfällen för att brandlarmet utlösts lär eleverna inte ha mycket glädje av sin skolgång. Om man som fjortonåring i det sammanhanget lär sig något så är det snarast att vuxenvärlden är maktlös. Skolgången måste ha tett sig som meningslös för eleverna. För personalen torde det ha varit svårt att behålla självaktning och arbetsglädje.

Vad var det Wolfgang Johansson såg då han kom till Akallaskolan?

Personalgruppen var rätt illa däran. Vid de återkommande veckomötena med personalgruppen var Wolfgang Johansson mån om att stödja de krafter som var förändringsbenägna.

" I de skolor där jag arbetat ", säger Wolfgang Johansson, " kan man grovt och förenklat urskilja två sorters lärare. Den ena gruppen framhåller ständigt att det på ett eller annat sätt är fel på eleverna. Eleverna beskrivs som omotiverade, illa förberedda och utan förkunskaper. Allt som är besvärligt sägs vara en funktion av enskilda elevers brister och tillkortakommanden.

Den andra sortens lärare är beredd att reflektera över det egna sättet att arbeta. Kan det vara så att vi arbetar på fel sätt? Behöver vi utveckla lärarrollen? Har våra elever glädje av att jag förändrar mitt sätt att se på eleven och mitt sätt att arbeta?

Den självreflekterande och förändringsbenägne läraren är så gott som alltid en tillgång. Den lärare som framförallt vill fortsätta i gamla spår utgör inte sällan en hämmande kraft.

" Ett annat problem i personalgruppen, " säger Wolfgang Johansson " rör de informella ledarna. I skolors personalgrupper är det inte ovanligt att det finns ett antal sådana. Den informelle ledaren kännetecknas av att hen utövar ett avsevärt inflytande men inte axlar något som helst ansvar. I en personalgrupp med många och kraftfulla informella ledare kan den formella ledaren bli ordentligt underminerad och i värsta fall utmanövrerad. I den mån det finns informella ledare måste deras närvaro och funktion i gruppen problematiseras. "

När Wolfgang Johansson kom till Akallaskolan fanns som en del av personalkulturen att man ville dölja hur illa det var ställt. Då en skola i grannkommunen brändes ner orkade och vågade den dåvarande skolledaren inte längre förespråka hemlighetsmakeriet i den egna skolan. Tidigare hade merparten av de anlagda bränderna under skoldag hanterats av Akallaskolans vaktmästare Adel Ahmad. Nu kontaktades brandkåren och ett omfattande samarbete inleddes. Det blev genast bättre vad gäller de under skoldagen anlagda bränderna, men helt bra blev det inte.

För Wolfgang Johansson var hemlighetsmakeriet kring brandanläggelserna någonting att genast få slut på. En avgörande händelse var incidenten med " Den feta raketten. " En fyrverkeribomb stor som en ölbutelj hade tagits till skolan av några elever. När den skulle antändas blev gärningspersonerna påkomna.

Pojken som sökt sätta eld på fyrverkeripjäsen bad skolans elever och personal om ursäkt över lokalradion. Wolfgang Johansson gick tillsammans med pojken ut i elevuppehållsrummet och alla kunde se att man som elev kunde göra misstag, ställa tillrätta och börja om på ny kula.

Incidenten polisanmäldes och så småningom dömdes de två pojkar som hanterat fyrverkeripjäsen till trettio dagsböter vardera. De skulle också betala femhundra kronor vardera till brottsofferfonden. Slut på hemlighetsmakeriet.

När Wolfgang Johansson tillträdde gjordes nya lokaldispositionern. Något av det första som uträttades var att rektorexpeditionen flyttades. Från att den hade varit belägen i en korridor på nedervåningen, avskild från de områden där eleverna vistades, flyttades expeditionen till det våningsplan där skolsalarna och elevuppehållsrummen är belägna. Rektor sitter hädanefter innanför en öppen dörr nära eleverna och nära den arbetande personalen.

" När jag började arbeta i Akallaskolan var stora delar av personalgruppen inte endast tröttkörd och desillusionerad. Några var också rädda för eleverna. Flera i personalen hade blivit hotade och stämningen färgades av återkommande mer

eller mindre omstörtande incidenter. Ett rätt stort antal elever gick endast till de lektioner som av något skäl intresserade dem. Många elever fördrev skoldagen i elevuppehållsrummet. Stök, bråk och viss vandalism hörde till den förhärskande ordningen."

En ny ordning infördes. Schemat gjordes sådant att alla lektioner gick av stapeln samtidigt. Under lektionstid skall ingen elev vistas på annan plats än i lektionssalen. Den som behöver lämna en lektionssal för att gå till toaletten skall ha med sig ett grönt kort. Den som blivit ombedd lämna klassrummet på grund av störande beteende skall kunna visa upp ett rött kort. All personal har rätt och skyldighet att be elever i korridorerna att visa sina kort.

De tre fritidsledarna i Akallaskolan fick nya och mer väldefinierade arbetsuppgifter. I de nya uppgifterna ingår att man ska notera när någon elev rör sig utanför klassrummet utan grönt kort. Elevassistenterna kan efter ett tag se vilka elever som lämnar vilka lektioner. Efter samtal med undervisande lärare kan planer smidas. Eleven kan göras uppmärksam på att hen lämnar vissa lektioner enligt ett slags mönster. Om en förändring inte kommer till stånd underrättas hemmet. Under det första året i Akallaskolan hade Wolfgang Johansson besök av elevers föräldrar två till tre gånger i veckan. Föräldrasamtalen kan vara krävande eftersom de inte sällan måste genomföras med hjälp av tolk. Man talar i Akallaskolan ett tjugotal språk.

Wolfgang Johansson återkommer i sin berättelse ständigt till vikten av att skapa och vidmakthålla strukturer, vikten av att se eleverna som sina uppdragsgivare och vikten av att ge eleverna det eleverna har rätt att få - en riktigt bra skolgång.

" Det gäller att se elevernas goda vilja och att hjälpa dem att hitta ett sätt att vara och ett sätt att studera som passar den enskilde. Det är ett stort och svårt arbete där glädjen i att då och då se en ung människa skjuta fart och växa ut ur sina begränsningar och överträffa sig själv utgör belöningen i ett många gånger utmanande arbete. "

Jag frågar vad stödet från skolcheferna på utbildningsförvaltningen betyder. " Det är väsentligt att du har stöd uppifrån. Du behöver någon som tror på det du gör, som backar upp dig i svåra lägen och som då och då kan komma med en synpunkt eller råd. I en miljö där många ständigt bryter mot vad som är vedertagen sed och gällande föreskrifter kan rektor inte alltid hålla sig till regelboken och räkna med att vara framgångsrik. Ibland måste man våga röra sig på fel sida om marginalerna. Inte minst vid såna tillfällen är det viktigt att du har stöd ovanifrån. Å ena sidan är det naturligtvis både fel och livsfarligt att inte hålla sig till regelverket. Å andra sidan är det ibland nödvändigt att vara mer av pragmatiker och mindre av regelryttare."

En ständigt återkommande fråga beträffande anlagd skolbrand rör hur problematiken bäst skall förstås och hanteras. Wolfgang Johansson säger " Visst har det hänt att jag stött på enstaka pojkar och flickor med ett besynnerligt intresse för eld och eldande. Men det är inte min erfarenhet att skolbränder kommer till stånd för att vissa ungdomar gillar att elda. Min erfarenhet är att skolbrand, som mycket annat elände i skolan, är frukten av dåliga strukturer och felaktig organisering."

Avslutningsvis frågar jag Wolfgang Johansson vad som är den mest väsentliga egenskapen hos den som i hans yrke och på hans plats vill lyckas.

Svaret kommer ögonblickligt.

" Det gäller att aldrig, aldrig, aldrig ge upp!"